

bili narejeni v tej smeri leta 1989 z razstavo "*Koper med Rimom in Benetkami / Capodistria tra Roma e Venezia*" in spremnim katalogom, nas obvezuje k ovrednotenju tega doslej s strani arheologije vse preveč zapostavljenega gradiva in k njegovi ustrezni muzejski predstavitvi.

Snježana Karinja

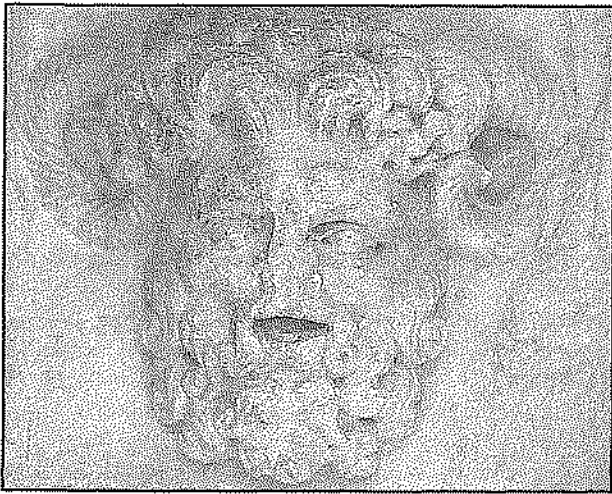
Mednarodni posvet "SKLAD U KAMENU - TEHNIKE OBRADBE, GRADNJE I DEKORACIJE U KAMENU KROZ POVIJESNA RAZDOBLJA". Pula, 27.-30.11.1996

Mednarodni posvet na gornjo temo, ki je potekal v Puli med 27. in 30. novembrom 1996, je organiziral Mednarodni raziskovalni center za arheologijo Medulin - Brijuni (Univerza v Zagrebu, Mednarodno središče hrvaških univerz v Istri), pod pokroviteljstvom Federica Mayora, generalnega ravnatelja Organizacije združenih narodov za šolstvo, znanost in kulturo. Osrednja tema posveta je bil kamen kot osnovni material, ki ga je človek že od nekdaj uporabljal pri gradnji, podteme pa so predstavljali računalniki v arheologiji ter splošne in specialne arheološke karte.

Uvodni referat o geološki podobi Hrvaške, geološki sestavi in poreklu kamnin v arhitekturni dediščini, s posebnim poudarkom na Istri, je imel dr. Branko Crnković (Rudarsko-geološko-naftna fakulteta Zagreb). Uporabo kamna iz rimskega kamnoloma *Cave Romane* v 6 km od Pulja oddaljenem Vinkuranu in način klesanja kamnitih blokov pri gradnji amfiteatra v Pulju je predstavila mag. Vesna Girardi Jurkić (Stalna misija RH pri UNESCO v Parizu). Različne tehnike obdelave marmorja so bile osrednja tema predavanja dr. Amande Cleridge (Univerza v Oxfordu). Njihova različnost nam lahko dopolni sliko o izvoru, izšolanosti klesarja ter fizičnih lastnostih marmorja kot tudi o ekonomiji klesarske proizvodnje. Dr. Isabel Roda-Mayer (Avtonomna univerza Barcelona, Katedra za arheologijo) je obravnavala osnovne tipe marmorja na področju Hispanije, njihovo kronologijo, razprostranjenost ter obdelavo. Izbor gradbenega materiala in uporabljenega načina gradnje zidov, ki sta pokazatelj kakovosti delovne moči in potrebnega časa za gradnjo spomenikov v galorimski arhitekturi (na primerih gledališč v Bordeauxu, Arlesu idr.) je prikazala dr. Myriam Fincker (Inštitut za raziskovanje antične arhitekture, Urad Jug-Zahod, Nacionalni center za znanstvena raziskovanja, Pau, Francija). Guido Rosada (Univerza v Padovi, Oddelek za antične vede) je podal pregled različnih tehnik gradnje in gradbenih materialov v X. regiji rimske Italije (današnja severovzhodna Italija in Istra). Poudaril je, da je tehnika gradnje le eden izmed elementov, ki skupaj z drugimi

razpoložljivimi elementi omogoča interpretacijo in datacijo objektov, uporabljeni materiali pa so pretežno lokalnega izvora. O uporabi apnenca pri gradnji in pojavu apna kot vezivnega sredstva in najpomembnejšega izvora bele barve je predaval dr. Aleksandar Durman (Filozofska fakulteta Zagreb, Oddelek za arheologijo). V nadaljevanju se je dotaknil simbolike barv: rdeča, ki pomeni življenje, in bela, ki simbolizira smrt ter mistične spremembe apnenca v apno v prazgodovinski keramični produkciji. V razmislek je postavil vprašanje, kako je bilo mogoče izdelati tako kakovostno keramiko že v prazgodovini. Klara Buršić Matijašić (Arheološki muzej Istre, Pulj) je opisala štiri kamnite bloke z umetno narejenimi vdolbinami iz prazgodovinske naselbine Karaštak pri Rovinju, ki jih datira v bronasto dobo in meni, da so bili prvotno uporabljeni v kultne namene za libacijo, sekundarno pa so bili vzdani v vodoravni oz. pokončni legi pri gradnji obzidja. V starejši literaturi sta se s problematiko omenjenih blokov ukvarjala Carlo Marchesetti in Boris Bačić. O razkošni rimski vili v zalivu Verige na otoku Veliki Brijun, poreklu tam uporabljenega gradbenega in okrasnega kamna, gradbenih tehnikah in problematiki konservacije njenih ostankov, ki so prezentirani na terenu, je spregovorila dr. Vlasta Begović Dvoržak (Državna uprava za varstvo kulturne in naravne dediščine, Zagreb). Rdeča nit treh referatov, ki so sledili, je bila suhozidna tehnika gradnje in spontano ljudsko stavbarstvo. V prvem je dr. Aleksandra Faber (Zagreb) podala pregled suhozidne gradnje s kamnom od prazgodovine do novejšega časa na področju od Velebita do severnojadranskih otokov, predvsem Krka. Nada Orbančić-Sapundžić ("Instrukt-Projekt", Rovinj d.o.o.) je orisala zgodovinska dogajanja v Istri in se zadržala na suhozidu kot delu ruralne arhitekture in njegovem izginjanju v zadnjih dveh desetletjih, s tem pa tudi spreminjanju istrske kulturne krajine. Hiše okroglega tlorisa, grajene iz obdelanih ali pa delno obdelanih kamnov v suhozidni tehniki - kašune in problematiko njihovega varovanja je predstavila Tihomira Stepinac-Fabijanić (Zavod Hrvaške akademije znanosti in umetnosti, Rijeka). Vsi trije referati so pokazali na kritično stanje tovrstnih objektov, ki so podvrženi hitremu propadanju skupaj z degradacijo kulturne krajine zaradi grobih in nekontroliranih posegov vanjo. Kristina Džin (Arheološki muzej Istre, Pula) je analizirala dekoracije rimskih gledališč v Pulju. Dr. Emilio Marín (Arheološki muzej Split) in dr. Amanda Cleridge (Univerza v Oxfordu) sta opisala okoliščine najdb in tehnike obdelave marmornatih skulptur, najdenih v Naroni (danes naselje Vid pri Metkoviću), Ivo Donelli (Arheološki muzej Split) pa program njihove konservacije. O rimskih napisnih kamnih iz Narodnega muzeja v Ljubljani in o izvoru kamna, iz katerega so izklesani, je govorila dr. Marjeta Šašel Kos (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU, Ljubljana). Mag. Attilio Krizmanić (Oddelek za stavbno dediščino, Pulj) je predstavil štiri pomembne spomenike v veduti

mesta Pulj: kompleks komunalne palače in Avgustovega templja na forumu, amfiteater, Porta Rata in antično obzidje ter cerkev in samostan sv. Frančiška. Dr. Bruna Kuntić Makvić (Filozofska fakulteta Zagreb, Oddelek za zgodovino) je v predavanju *Mirum perficere opus* s primerjavo pasijonov v grškem in latinskem jeziku podala pregled uporabljenih terminov za klesarsko in kiparsko delo ter možnost ugotavljanja istovetnosti z nekaterimi spomeniki na terenu. Zanimivi so odnosi med osebami različnih poklicev. Konservatorska in prezentacijska dela na poznoantičnem najdišču Ajdna nad Potoki je predstavil Milan Sagadin (Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Kranj). Anemari Bugarski-Mesdjian (Marseille) je spregovorila o izdelavi mozaikov in o vlogi mozaicistov. Ozrla se je na probleme interpretacije napisa *tessellarius-musiarius* in vlogo, ki jo je imel *pictor imaginarius*, najbolje plačani delavec delavnice mozaikov.

V okviru podteme o arheoloških kartah je Jasminka Čus-Rukonić (Creski muzej, Cres) predstavila otok Susak, na katerem vse do leta 1993 niso bila izvedena arheološka izkopavanja, temveč samo rekognosciranja. Vse dosedanje najdbe in podatki, vključno z novjšimi arheološkimi raziskavami, govorijo o živahni trgovski povezavi otoka Suska s cresko-lošinsko skupino otokov. Isabela Modugno (Univerza v Padovi) je v okviru podteme računalniki v arheologiji prikazala teritorialni informacijski sistem v arheološki uporabi.

V okviru programa posvetovanja je bila predstavljena knjiga *Antička Pula* (avtorja: Klara Buršić-Matijašić, dr. Robert Matijašić), Zavičajna naklada "Žakan Juri", Pulj 1996, ki je izšla v hrvaščini, italijanshini in angleščini.

Po končanem posvetu je bila organizirana strokovna ekskurzija v rimski kamnolom *Cava Romana* v Vinkurinu pri Puli, Nezakcij, današnje Vizače, ter v kamnolom v Kanfanaru, kjer uporabljajo dva načina za pridobivanje kamna, in sicer nadzemni in podzemni.

Natisnjena je bila publikacija povzetkov predavanj v hrvaškem in angleškem jeziku, ki je bila dostopna udeležencem že na posvetovanju (Materijali 8. Pula, 1996, 106 strani) in v kateri so zajeti tudi referati, ki na posvetovanju niso bili predstavljeni.

Za temo naslednjega mednarodnega posveta leta 1997 je bil izbran imperialni kult na Mediteranu.

Snježana Hozjan

IV. DANI MATKA LAGINJE. Kulturno-znanstveni skup društva za povjesnico / Katedre Čakavskoga sabora, Klana, 22.3.1997

Uz dr. Jurja Dobrilu, porečko-puljskoga i tršćansko-koparskoga biskupa, koji je rođen u središnjoj Istri, najznamenitiji pripadnik hrvatskoga naroda Istre je dr. Matko Laginja iz njezina najistočnijega dijela, iz Klane, ponad Rijeke i Opatije. Oba ta prvaka nacionalnoga pokreta toliko su poznata da se čini kako je teško o njima nešto novo reći. Naravno, u znanstvenom i stručnom pogledu nikad se ne može reći da je istraživanje dovršeno, pa tome u prilog svjedoče i sadržaji "IV. dana Matka Laginje", a posebno jedan njihov dio - kulturno/znanstveni skup.

Matko Laginja rođen je 1852., a kao prognanik pred okupacijom koju je 1918. proveo Kraljevina Italija preminuo je 1930. god. u Zagrebu. Bio je hrvatski narodni preporoditelj, političar, odvjetnik, urednik, tiskar, književnik, jedini hrvatski ban iz Istre i drugo. God. 1992., u jeku ratnih zbivanja u Hrvatskoj, priređeno je opsežno obilježavanje 150. obljetnice Laginjinog rođenja nizom kulturnih manifestacija, od kojih je jedna bio i višednevni znanstveni skup. Simpozij je započeo u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, a nastavljen je u Kastavu, središnjem mjestu Kastavštine; kulturne manifestacije odvijale su se i u Klani i u Ronjgima, također u Kastavštini. Ta višednevna kulturna i znanstvena događanja potekla su Klanjce da se organiziraju, da prihvate prijedlog Čakavskoga sabora (čije je sjedište u Puli) i osnuju njegovu katedru - Društvo za povjesnicu Klane. Tako su začeti i "Dani Matka Laginje", u okviru kojih je 22. ožujka 1997. god. po četvrti put priređen i kulturno-znanstveni skup, u Vijećnici Općine Klana. Naime, Laginja je rođen 18. ožujka.

Uoči skupa u Klani Petar Strčić i Ivan Šnajdar javnosti su predstavili treći svezak "Zbornika" Društva za povjesnicu / Katedre Čakavskog sabora Klana, u kojem su objavljena integralna ili dopunjena priopćenja s trećega znanstveno-stručnoga skupa (1996.), ali i neki drugi, dodatni materijali. Ova manifestacija nastavljena